

66

Colectia POVESTIRI ȘTIINȚIFICO-FANTASTICE

IOANA PETRESCU

CÎNTECUL LEBEDEI

EDITATA
DE REVISTA
**ȘTIINȚA
TEHNICĂ**

Cîntecul Lebedei

de IOANA PETRESCU

I

La începutul veacului trecut s-au petrecut cam în același timp la Cremona unele fapte neobișnuite, care păreau să nu aibă nici o legătură între ele, dar care făcură o impresie adîncă asupra locuitorilor aceluia oraș pașnic. Ani de-a rîndul, femeile simțitoare s-au îndeletnicit apoi cu povestirea și comentarea lor. Multă vreme după aceea, dacă i se întimpla cumva vreunui străin pornit să descopere frumusețile Italiei să se oprească la Cremona și, hoinărind prin piață, să se apropie de vreun citadin de treabă, care se încălzea la soare, ca să-l întrebe ce lucruri mai de seamă poate vizita în pitoreasca și străvechia lor cetate, răspunsul era neschimbat același: citadinul nu l-ar fi îndemnat să vadă nici domul, nici batisterul, nici măcar palatul primăriei — „așa ceva se poate vedea oriunde!” —, ci l-ar fi dus negreșit să-i arate faimosul Torazzo, campanilul cel mai înalt din Italia, în cinstea căruia se compusese și un distih, destul de măgulitor:

„Unus Petrus est in Roma,
Una turris in Cremona.”¹

Intocmai așa i se întimplă lui Gottfried von Lerchenau, student în limbile romanice la Universitatea din Halle și poet în orele lui libere. În timpul unei călătorii în Italia, în care avea de gînd să-și desăvîrșească cunoștințele lui despre cultura italiană, se pomeni la poalele Campanilului din Cremona scriindu-și în carnetel distihul cu pricina, în timp ce lîngă el călăuza sa binevoitoare cu un deget solemn împungea văzduhul, arătîndu-i platforma cea mai înaltă a turnului de marmură ce sfida cerul.

— Iată, vezi dumneata, de acolo de sus s-a aruncat bietul Pietro la Costa, lutierul, care făcea cele mai bune viori de la Stradivarius

¹ „Unu-i Sîn-Petru la Roma,
Unu-i turnul din Cremona”. (N.A.)

incoace. Era fără doar și poate o minte luminată, și maestrul lui, signor Campifosca, spunea tuturor că dacă băiatului ăsta îi dă Dumnezeu zile, se va vorbi de el în toată Italia și mai departe.

Străinul vru atunci să afle pricina pentru care acel Pietro, așa de înzestrat de natură, se scribise de viață până într-atit că-și alesese moartea aceasta înfiorătoare.

Dar cremonezul clătina din cap cu mihnire și îi spuse :

— Nimeni n-a putut pătrunde taina lui. Căci este o taină la mijloc.

Tinărul Gottfried trecu degrabă și taina aceasta în carnețel. Apoi vru să știe câte picioare înălțime avea turnul.

Află cu uimire că avea trei sute șazeci și patru de picioare¹. Deci cu șaptezeci și șapte mai mult decât Roterturm², care se află în piața din Halle, scrise el mai departe.

— Și are patru sute nouăzeci și opt de trepte, adăugă cremonezul plin de o îndreptățită mindrie.

Și după ce a fost trecut în carnet și acest amănunt însemnat, cremonezul urmă :

— Dar în orașul nostru mai există și o altă ciudățenie care în-trece cu mult tot ce îți poți domnia-ta închipui și pe care, cu drept cuvânt, n-ai s-o mai afli nicăieri.

Gottfried von Lerchenau a poftit numaidecât să cunoască și această ciudățenie ca să și-o însemneze.

— Vino cu mine și ai să vezi, a fost răspunsul scurt și enigmatic al cremonezului.

Străbătura atunci o uliță largă, străjuită de castani, care-i duse spre vechea cetate.

Trecură un riuțel poznaș, care-și sclipea solzii de argint în soare.

— E Cremonel a, spuse călăuza.

Lipită chiar de metezeze, el îi arătă o casă veche de piatră, care părea că se prăbușește sub povara viței ce da năvală asupra ei.

— Aceasta-i casa marelui învățat Campifosca, de care ți-am vorbit.

Dar în timp ce studentul scoțea iar carnețelul, călăuza sa iuți pasul.

— Și unde mergem acum ?

— La cimitir ! fu răspunsul.

Studentul păru uimit, dar nu se împotrivi. Îl urmă în tăcere pe drumeagul care-i duse la o poartă înaltă de piatră ; pătrunseră apoi pe alei umbrite de chiparoși uriași cu frunzele de un verde închis ; călcară pe lespezi mucezite, printre vechi morminte risipite în iarbă, pe care Gottfried le atingea fără voie, înfiorindu-se la fiecare pas. Deodată în fața lor se înalță un cavou de marmură neagră. Clădit cu meșteșug, părea un monolit gigant, și impresia de sumbră măreție pe care o lăsa era de neuitat.

¹ Circa 113 metri. (N. A.)

² Turnul Roșu. (N. A.)

Cremonezul ocoli monumentul și arătă străinului o fereastră lunguiață, zăbreliță. O salcie pletoasă își întindea crengile ca niște brațe de bocitoare, acoperind-o aproape cu totul, și el fu nevoit să le dea la o parte ca să se poată uita înăuntru.

— Vino, îl îndemnă el, și privește.

Gottfried s-a apropiat atunci și a aruncat o privire în cavou. O lespede frumoasă înflorită cu dalta pare un mormînt proaspăt. Un singur nume: Ginevra. La căpătii, un inger pare că s-a lăsat din zbor, cu aripile strînse și cu capul sprijinit pe o mină într-o atitudine visătoare.

Era într-adevăr o minunată operă de artă. Sculptorul modelase cu duioșie, urmărise toate amănuntele, mingiase marmura, ca să-i dea dulceață, grație, gingășie. Mișcarea capului aplecat într-o parte și rezemat de mină mărea impresia de blîndețe pe care artistul a voit s-o evoce. Cu ochii pe jumătate închiși, făptura aceea îngerească părea că ascultă o melodie tainică, auzită numai de ea.

Dar ceea ce l-a uimit pe Gottfried mai ales a fost faptul că pe lespede mormîntului se afla o vioară. În jurul ei, marmura albă era acoperită de niște pete roșii, ca de sînge închegat. Dar Gottfried n-ar fi putut jura că a văzut bine. Prea era întuneric. Distingea totuși forma nespud de grațioasă și avîntată a viorii. Aștepta parcă mîna cu arcușul care să-i trezească melodiile adormite. Ce rost funebru împlinea oare instrumentul acela într-un mormînt? Era o amintire? Aparținuse răposatei și fusese jertfită să o însoțească pe lumea cea laltă? Și petele? Ce însemnau petele? Toate acestea prinseră interesul studentului mai mult decît ar fi crezut, și el se întoarse nerăbdător spre călăuza sa. Acesta parcă atît aștepta.

— Ginevra, își începu el povestirea, tacticos și oprindu-se la răstimpuri, ca să aștepte astfel mai rău curiozitatea tinărului, Ginevra, pe care o vezi acolo, era nepoata prea iubită a lui Campifosca. Casa lui ți-am arătat-o adineauri. El era profesor de fizică și a luat locul lui Volta la Universitatea del Bo¹ din Padova. La bătrînețe se întorsese în orașul lui de baștină și se apucase să construiască viori după modelul marilor maeștri. Nu-l întrecea nimeni afară poate numai de Pietro, ucenicul lui, cel care s-a aruncat din Torazzo.

— Spune-mi despre Ginevra, căută studentul să-l readucă la povestire.

— Ginevra era nepoata lui, cum ți-am spus, și bătrînul o iubea ca pe ochii din cap. Dar cine n-ar fi iubit-o? Pe vremuri, era cea mai frumoasă fată din Cremona, și duioasă și dulce cum nu se mai află alta pe lume. O vezi acolo, spuse el arătînd statuia, fiindcă sculptorul a ținut să-i treacă la nemurire trăsăturile.

— Și cum a murit? întrebă nerăbdător tinărul.

— Nu de moarte bună, nici într-un caz, biata femeie! Nu de

¹ Universitatea din Padova era denumită a „Boului“, din pricina unui han pe locul căruia fusese clădită. (N.A.)

moarte bună, șoptește cremonezul, aruncind priviri inspăimintate în jurul său.

— Dar era măritată? întrebă din ce în ce mai uimit Gottfried.

— Era, firește! oftă cremonezul. Cu un conte care a lăsat o amintire neștearsă în orașul nostru.

Lui Gottfried i se păru că desprinde un fel de batjocură în vorbele cetățeanului. Sau era numai o părere?

— Și cum a murit? întrebă el din nou.

— Și-a aflat moartea la Genova, unde se găsea atunci. Despre lucrurile astea nu e bine să vorbești prea mult. De o moarte ca asta, doamne ferește și pe dușmanul tău cel mai neîmpăcat. Dar nu pentru asta te-am adus eu aci pe dumneata. Taina de care vream să-ți vorbesc e alta, urmă cremonezul, cercetînd cu plăcere semnele unei curiozități nestăpînite care se oglindea pe chipul tînărului. Cîteva vreme după ce a fost adus trupul ei neînsuflit și înmormîntat în cavoul acesta, pe care bietul ei bunic și-l clădise pentru sine, și după ce a fost așezată și statuia pe care o vezi și a fost îngropat și bătrînul, care o urmase curînd, iată că într-o noapte s-a întîmplat ceva neobișnuit. Paznicul cimitirului a auzit niște sunete ciudate, un fel de suspine jalnice și întretăiate. Dar nu le-a luat în seamă, crezînd că vîntul e de vină sau că i s-a năzărit lui așa. În noaptea următoare a auzit aceleași sunete bizare. De data aceasta a ascultat mai cu luare-amînte. I s-a părut că vin din mormîntul Ginevrei, dar n-a cutezat să meargă pînă acolo. Abia în a treia noapte, auzînd aceleași sunete, cam la același ceas, și-a luat cu el pe un cumnat care stătea la el în gazdă și au pornit să vadă de unde vine zgomotul. Era fără doar și poate un sunet de vioară abia înginat, tremurat, ca și cum strunele ar fi fost atinse ușor cu degetele și ar fi gemut înăbușit. Cei doi s-au incumetat să meargă mai departe ca să vadă ce se petrece la cavou. Au încercat să pătrundă înăuntru, dar poarta grea de fier era ferecată. Uitîndu-se pe fereastră, au descoperit cu uimire că pe lespedea mormîntului se afla o vioară care nu fusese acolo mai înainte. În a patra noapte, sunetele nu s-au mai auzit.

— Și de atunci nu s-au mai auzit defel, îl intrerupse tînărul, dezamăgit. Inseamnă că n-a fost decît o halucinație auditivă a paznicului.

Pentru atîta lucru nici nu merita să-l aducă în cimitir.

— Ba, dimpotrivă, protestă cremonezul cu indignare. Sunetele se aud tot mereu, dar numai cînd e lună plină. Dacă ai să stai în orașul nostru cîteva zile, le poți auzi chiar și dumneata. Le-am auzit și eu, care mă vezi, spuse el spre mai multă incredințare, bătîndu-se cu pumnul în piept.

De data asta, studentul e prins de-a binelea.

— Și cum a fost? întrebă el.

— Am venit aci într-o noapte cu cîteva prieteni. Orașul nostru nu prea oferă cine știe ce petreceri. Nu sînt nici concerte, nici jocuri de noroc. Uite, chiar vizita unui străin ca dumneata e un eveniment. O mică sindrofie din cînd în cînd la un pahar de Chianti e tot ce ne putem permite: la ora zece, fiecare e nevoit să se întoarcă la el acasă.

Înțelegi dar că o întâmplare ciudată ca asta, fie ea și în cimitir, nu e de lepădat. Prin urmare, am hotărît să facem o mică plimbare pînă aici. Unii au pus rămășag că vor auzi ceva, ceilalți că dimpotrivă pe cinci butelii de Asti spumante. Am dat o cinste paznicului și am pîndit lingă ferestruica asta ca vreun ceas. Deodată, cînd luna a ieșit dintr-un nor, am auzit deslușit un fel de sunete dujoase: vioara cînta singură pe mormîntul Ginevrei. Mai mult nu ne-a trebuit. Am luat-o cu toții la sănătoasa, uitînd chiar de cele cinci sticle de Asti făgăduite.

Fără o vorbă, tînăruj s-a dus spre ușa cavoului și a zgîlțit-o din răspuțeri.

— Nici o grijă, i-a spus călăuza lui, e bine ferecată, nimeni n-a pătruns înăuntru de cînd a fost înmormîntat bietul Campifosca. Ehe! Dumneata ești tînăr și-ți închipui că ești în stare să descoperi ce e la mijloc, dar eu îți spun că taina asta n-o va putea dezlega nimeni niciodată.

Prea multe nu mai putu afla Gottfried de la acel cremonez lîmbut și în curînd se despărți de el, mulțumindu-i pentru bunăvoință.

DIN CARNETUL LUI GOTTFRIED VON LERCHENAU

„Am rămas în Cremona, deși programul meu cuprindea să trec mai departe spre Modena — scria în seara aceea studentul în carnetul său cu scoarțe vinete de piele. Dar trebuie numai decît să aud și eu faimoasa vioară cîntînd. Sînt convins că nu e decît un viclesug grosolan și abia aștept să-l descopăr. Totuși.. Atît de puține prilejuri îi sînt date omului veacului nostru să mai atingă fantasticul și neprevăzutul, încît un asemenea prilej nu trebuie pierdut.“

Peste două zile, Gottfried scria mai departe:

„Oricît ar părea de necrezut, am auzit vioara din cavou cîntînd singură și vreau să însemnez aci această întâmplare.

Am pornit tîrziu, pe la ora zece, spre cimitir, așa cum mă învățase cremonezul meu de treabă. Mirosul teilor mă petrecea, era ca o prezență lingă mine și nu mă simțeam singur. Ajuns la poarta cimitirului, am ocolit-o; nu am urmat sfatul călăuzei să-l caut pe paznic. Aventura era cu mult mai interesantă dacă intram pe furiș. Am pătruns astfel prin gardul desfăcut și am rătăcit multă vreme pe aleile cu cipreși înalți și solemni ca niște preoți în odăjdii. În cele din urmă, m-am pomenit în fața cavoului pe care-l căutasem îndelung. Nu știu cum am ajuns acolo. Luna se ascunsese într-un nor și abia mai distingeam monumentul. M-am așezat totuși pe dibuite lingă ferestruica zăbreliată, hotărît să aștept oricît.

Am închis ochii, adăstînd melodia divină. N-am așteptat prea mult. Deodată m-am trezit scaldat într-o lumină dulce, albăstruie. O rază de lună pătrundea pe ferestruică în cavou. Vioara era luminată în plin, și petele de sînge străluceau purpurii. Frunzișul întunecat al salciei șoptea și se zbuciuma. Și, deodată, din inima viorii au izbucnit suspine dujoase, un cîntec slab și tînguios. Strunele păreau dez-

mierdate de o nevăzută mână, care nu mai avea altă putere decât să le atingă și să le treacă fiorul ei.

Mi-am apropiat capul de fereastră, ca să văd mai bine. Dar atunci cîntecul a încetat. Cînd m-am îndepărtat puțin, lăsînd lumina să pătrundă ca înainte, sunetele s-au auzit din nou.

Vioara plîngea pe mormîntul Ginevrei. Și Ginevra asculta tînguirea aceea de dincolo de lume, cu capul rezemat pe mînă, și chipul ei îngeresc se desprindea cu o nemaipomenită claritate în întuneric. Văzute prin frunzișul legănat al salciei, trăsăturile gingașe păreau că prind viață și mi se năzărea că se mișcă în umbră.

Cît am stat astfel nu pot spune. Într-un tîrziu, luna s-a ascuns, vioara a tăcut. Am simțit atunci că mi se face frig, totul era posomorît și rece în jurul meu. Am pornit înapoi spre oraș. Dar nu mai înainte de a jura pe mormîntul Ginevrei că nu voi părăsi Cremona pînă nu descopăr taina morții ei."

A doua zi la amiază, Gottfried porni iar să hoinărească prin oraș. Plimbarea lui avea totuși o țintă: voia să mai treacă o dată prin fața casei învățatului Campifosca. Ajunse în curînd la bastioane. Trecu riul Cremonella care șerpuia vesel printre pietre, și află îndată casa cenușie înveșmîntată în rouruscă, pe care i-o arătase cremonezul în ajun. Casa părea pustie, părăsită, cu obloanele trase, ca niște pleoape oboseite peste ochiurile ferestrelor. Totuși el lovi în ciocanul de bronz cu putere. Lovi din nou și nu fu prea uimit s-audă niște pași tîrșiți care se îndreptau spre poartă. O bătrinică îmbrăcată curățel și cu părul strîns cu îngrijire sub o bonetă albă scrobîtă se ivi după o clipă în fața lui.

— Signor Campifosca? întrebă el.

— Signor Campifosca a murit, domnule, spuse ea și vru să se retragă.

Gottfried o împiedică însă să închidă ușa.

— Cînd a murit? Eu l-am cunoscut la Padova. I-am fost student minți el. Vă rog spuneți-mi: a suferit de o boală grea cumva?

Bătrîna îl privi cu ochii ei spălăciți, îndurerăți și se arătă mai puțin bănuitoare.

— Ei, domnule, oftă ea, aci s-a întimplat o faptă groaznică, cum nici prin cărți nu ți-e dat să citești. Dar la ce ți-ar sluji dumitale să afli? și vru din nou să închidă ușa.

— Ba, dimpotrivă! Doresc numaidecît să aflu. Campifosca ținea la mine ca la copilul său, și tot ce îl privește mă interesează și pe mine nespun de mult. Apoi eu plec deseară, nu ai să mă mai vezi niciodată, nu voi povesti nimănui cele aflate dacă lucrul acesta te supără. Dar te rog, lasă-mă să intru. Vreau să cunosc cel puțin casa în care a locuit și în care mă poftise de atîtea ori să viu.

În același timp, scoase punga lui de piele și sună în palmă cîțiva galbeni.

Bătrînica se înduplecă, fie de vorbele, fie de galbenii lui. Ii făcu loc să intre într-un fel de atelier întunecos, în care se aflau citeva

tejghele de lucru ca pentru timplari. Ii făcu semn să se așeze pe un scaunel cu trei picioare și se așeză și ea.

— Iată aci lucra răposatul stăpinul meu, dumnezeu să-l ierte, oftă ea.

Cu întrebări meșteșugite, Gottfried o făcu să vorbească.

Tănuiră îndelung, pînă ce lumina scăzu violetă în ferestrele zăbrelite și bătrina trebui să aprindă un opaiș.

Din gura ei, află el trista poveste a Ginevrei. Bătrina Felicitas era doica ei; o însoțise pretutindeni și era singura în măsură să știe adevărul.

Ajuns la han, Gottfried se puse pe scris cu infrigurare. Scrise toată noaptea. Așa cum Cuvier dintr-un os era în stare să reconstituie animalul preistoric întreg, se porni și el ca din spusele bătrinei să invie acea întâmplare tragică, îmbogățind-o cu tot ceea ce imaginația lui de poet îi sugerase în legătură cu ea.

II

O lună mai firziu, pe inserat, Gottfried von Lerchenau deschidea larg ușa unui vestit local studențesc din Halle. Era o berărie vastă, într-o pivniță cu bolți și arcade gotice, împodobite cu capete de cerbi, care-i îndreptăteau numele de „Goldener Hirsch”¹.

O explozie de veselie salută intrarea lui Gottfried.

— Der Fuchs! Der Fuchs ist wieder da!² Wieder da! Wieder da! scandară veseli tovarășii.

— Liesechen! Vino să-ți vezi drăguțul.

— Fiul risipitor s-a întors și trebuie sărbătorit.

— Adu-ne Kuckuk! Să curgă în valuri, să-l inecăm pe ingraturul ăsta, care ne-a părăsit.

— Și-a uitat că are cîntea să facă parte din Friedericiana³.

În mijlocul cetei zgomotoase care-l înconjură, Gottfried zimbea năucit. Ii puseră în mină o cană cu faimoasa bere saxonă Kuckuk. Apoi cîntară în cîntea lui un Krambambuli, de s-au cutremurat pereții.

— Pe unde ai călătorit? Ce ai să ne povestești? îl întrebară ei după ce tot acest ceremonial luă sfîrșit.

— Am colindat Italia în lung și în lat, spuse el cu ifos.

— Și ai avut aventuri? Aventurile ne interesează mai cu seamă, îl incredință Willy von Brandiss, cu glasul lui catifelat.

Gottfried își luă un aer misterios.

— Am trăit o aventură care întrece tot ce ar putea născoci închipuirea cea mai dezmățată.

— S-auzim, s-auzim! Strigară toți în cor.

— Așază-te aci, Füchlein, îl invită Willy la masa lui.

¹ Cerbul de aur.

² Vulpoiul! Vulpoiul e iar aci!

³ Universitatea din Halle, întemeiată de Frederic al II-lea.

Îi puse dinainte o altă halbă uriașă inspumată și-i offeri tutun ca să-și umple pipa. Fără aceste două accesorii, studentul german nu e întreg.

Cu toată prietenia pe care i-o arătau colegii mai virstnici din Burschenschaft¹, nu-l scuteau deloc de porecla injurioasă de vulpoi, care nu se dă decit studenților din anul întâi și bobocilor care nu avuseseră încă nici un duel.

Gottfried se răsturnă în jilful său, își infipse degetele în jiletcă, își dădu pe ceață șapca de student.

— Ceea ce am văzut eu, voi nici măcar nu bănuiri, și nici fantezia cea mai bogată nu poate născoci așa ceva, repetă el, vrind să așeze la culme curiozitatea bășeților.

Întăritat peste măsură de zimbetele lor ironice, începu să înșire povestea care-l tulburase atât.

— Întii să vă vorbesc de Ginevra, zise el. Ginevra era una dintre acele femei care vin pe lume înconjurată de un nimb de poezie, femei care le deamăna la vis, pe care le slăvesc poeții și le cintă trubadurii în cîntecele lor, pentru care mor cavalerii cu zimbetul pe buze și în jurul cărora se nasc legendele.

Gottfried se încălzise vorbind. O vedea pe Ginevra ațevă printre rotocoalele de fum, cu exaltarea firească a celor douăzeci de ani și cu inchipuirea înflăcărată proprie oricărui student german din vremea aceea. Adăpat la cea mai romantică dintre culturi.

Colegii lui îl ascultau în tăcere, în felurite poziții pitorești: călări pe scaune, cățărați pe mese, rezemați unii de alții. Sorbeau cam des din cările cu bere și pufăiau visători din pipele lor lungi. Fumul des umplea încăperea. Lieschen, blondă și murlie, cu mâinile încrucișate pe șorț, asculta povestirea și ofta din cînd în cînd.

O clipă, tăcerea se prelungi după ce Gottfried sfîrșit de vorbit.

— Unsinn!² mîrîi în cele din urmă Ulrich Wallenrod printre dinți, fără a-și scoate pipa din gură. Cum o să credem tot așa ceva? Biet papă-lapte! Te-au scos din minți ochii vreunei Ginevre în carne și oase, căci nu pot crede că ai fost așa de nătăfleş să te îndrăgostești de o statuie. Și de aceea fi s-o fi părut că a cîntat vioara. Sau poate că ai adormit și că ai visat la lumina lunei. Bere! Bere! țipă el. Să-l botezăm cu bere! Să-l înecăm în bere! Căci nici nu e întărcat plodu! ăsta.

Dar ceilalți studenți se uitară la el chiorș. Ulrich era membrul unei asociații rivale și invitat al studenților din anul IV în această seară. De statură uriașă și bătaș, nu era cuminte să te ieji la harță cu el. Totuși la vorba de papă-lapte, Gottfried se îngălbeni de furie.

— Papă-lapte ești tu! răspunse el. Pentru asta ai să-mi dai socoteală mine la Waldeck. Era un luminș ferit în pădure unde aveau loc duelurile studențești.

Ceilalți se rîdicară cu zgomot și comentarii felurite.

¹ Asociație studențească.

² Ce absurditate!

— Foarte bine, Fuchs! Era momentul să te înalțăm în rang.

Vioara fusese cu totul uitată. Duelul îi preocupa acum pe toți. Era o găfăgie cumplită. Seniorul¹ se urcă pe o masă și făcu liniște. S-au ales cei șase studenți care trebuiau să ia parte la duel.

Unparteischer, adică arbitru, e ales un student veteran, care împlinise de curind patruzeci de ani și a îndeplinit slujba aceasta cu cinste la sute de dueli. Ca medic figurează un student la medicină. Fiecare combatant și-a ales doi martori și cite un secundant.

În zori, cei opt studenți pornesc pe rînd, ea la o plimbare, spre Waldeck. Gottfried, ca orice Fuchs de anul I, poartă șapca cu cozorocul lung și are o spadă ascunsă sub pelerină. E numai în cămașă cu brațul drept și pieptul acoperit de un plastron gros, care să-i ajute să pareze loviturile. Bietul Fuchs nu vrea să-și mărturisească cit este de emoționat. Potrivnicul său, care nici nu-și mai știe numărul duellurilor, așa cum o dovedesc cicatricele de pe obraz, trece pe lângă el fluierînd nepăsător, cu capul gol în vînt, ca orice student mai vîrstnic. Au trecut prin Moritzburg, care doarme la ceasul acesta, și s-au infundat în pădure.

Ajunși în luminișul cu pricina, îi găsesc pe ceilalți tovarăși, care au pregătit totul. Nici n-are vreme Gottfried să se dezmeticească bine, că aude: „Silentium! Auf die Mensur, fertig, los!“²

Îndată cei doi dueliști se reped cu brațul drept ridicat acoperindu-și capul și cu virful spadei coborît. Gottfried e îndrîjit ca un cocoșel, se repede și lovește cu sete, fără să aleagă; deodată simte ceva cald pe obraz, dar în fierbîntea luptei nu ia seama.

— Der David und der Goliath³, zimbesc martorii.

Deodată se aude blagoslovitul: „Paukerej er“⁴ al arbitrului, care înseamnă înțetarea luptei.

Secundantul și martorii lui Ulrich îl înconjoară cu strigăte de jale. Medicul constată că nasul îi atîrnă rupt și că trebuie cusut.

— Bitte⁵, bitte, îi invită Gottfried mărinos, cîrpiți-l întii pe dumnealui, eu pot să aștept. Deși obrazul lui singurează zdravăn, și batista i se udă într-o clipă. E simplu, mai simplu decît ar fi crezut. Iar la întoarcere, asociația îl poartă în triumf. O cicatrice cu patru copci e o cinste mare pentru Burschenschaft și trebuie trecut evenimentul în cartea de aur.

În noaptea aceea s-a chefulit pînă tîrziu și a fost sărbătorit Fuchsul, care a trebuit să plătească berea. S-au închinat nenumărate halbe în cîinstea viorii magice și pînă și... în sănătatea Ginevrei.

Willy a fînut apoi să facă portretul eroului, a trecut la nemurire faimoasa tăietură, spada insingerată și în virful ei nasul adversarului. Gottfried, în costumul său de student, cu șapca cu cozorocul lung aple-

¹ Studentul ales pentru rezolvarea conflictelor. (N.A.)

² Tăcere! Atacați gata! (N.A.)

³ David și Goliat (N.A.)

⁴ Asaltul s-a sfîrșit. (N.A.)

⁵ Vă rog! (N.A.)

cată ștregărește pe un ochi și cu pipa lungă între dinți, înfățișează o rană proaspătă de toată frumusețea, care merge de la buze pînă la ureche.

Ce fetișcană ar mai putea rezista unui asemenea erou? De bună-seamă că cea de la „Goldener Hirsch“ nici nu se gîndește s-o facă.

Lingă ea, Gottfried uită curînd de Ginevra lui de marmură, la care visase odată, de vioara magică ce-o auzise cîntînd într-o noapte cu lună la Cremona și de prețiosul lui carnet, între foile căruia povestirea rămase ca o floare presată cu parfum suav.

III

DIN CARNETUL LUI GOTTFRIED VON LERCHENAU

„— Pietro! Pietro!

— Viņ îndată!

Pietro lăasă din mînă vioara la care lucra. O puse cu atîta grijă pe masă, de parcă ar fi fost lucrul cel mai gingaș de pe lume, și se ridică în picioare. «Se ridică în picioare» este un fel de a vorbi, căci abia acum era mai puțin înalt decît adineauri, cînd ședea pe scăunelul său de lucru. De abia ajungea cu bărbia marginea viorii. Iși șterse mîinile pe șorț suspinînd și porni zorînd fără spor cu picioarele lui strîmbe. Ceilalți ucenici îl urmăriră cu privirea și chicotiră în urma lui. Nici unul nu-l cruța pe bietul cocoșat, și glumele lor erau cu atît mai răutăcioase cu cît signor Lorenzo ținea la el ca la ajutorul lui cel mai apropiat:

— Pietro are har divin! Iar voi n-aveți, îi muștra el. Viorile lui ar putea să cînte singure. Ale voastre sînt niște biete scule care miorlăie ca pisicile.

Pietro stătu cîteva momente neclintit în fața fizicianului, care tocmai pregătea lacul unei viori și nu suferea să fie tulburat la asemenea îndeletnicire.

Lorenzo Campifosca era un bătrîn încă falnic, care-și purta cu vioioșie cei optzeci de ani. Purta o scufă de lînă peste părul lui cărunț și un șorț mare de piele albă, pe care îl punea de cum intra în atelier. Era cel puțin de trei ori mai înalt decît bietul Pietro, care stătea în fața lui, adăstînd cu răbdare.

Ridică în sfîrșit ochii și-l văzu cum îl ațîntea cu ochii lui mari, deștepți și scinteietori.

— Vîno să-mi ajuți, spuse el cu blîndețe. Potrivește eclisele¹ astea.

Chipul zbîrcit, ca un măr crețesc pus la păstrare, al cocoșatului se luminează de un zîmbet.

Nimeni nu era mai dibaci decît Pietro la așezarea ecliselor, care cerea o îndemînare puțin obișnuită. Signor Lorenzo de cînd trecuse

¹ Plăci de lemn care, fiind lipite, reunesc cele două tăblii ale viorii și care nu au mai mult de 0,001 m grosime. (N. A.)

de optzeci de ani nu mai avea privirea ageră dinainte, iar miinile îi tremurau uneori. În schimb, degetele albe, lungi și subțiri ale lui Pietro atingeau cu o gingășie fără seamăn piesele delicatese, și fizicianul privea cu plăcere zborul lor peste cutia întunecată care se înfripa văzînd cu ochii.

În clipa aceea, în atelier intră un tînăr înalt și chipeș, îmbrăcat cu o deosebită îngrijire.

— Signor Campifosca? întrebă el.

Bătrînul învâțat se ridică de pe scaunul său și se uită cu bunăvoință la străin.

— Eu sint, spuse el. Cu ce vă pot servi?

— Alessandro Morelli, se recomandă străinul. M-a trimis la dumneavoastră un prieten de la Roma, signor Baldassare. Am și o scrisoare. Doream de mult să cumpăr o vioară făcută de vreun maestru vechi cremonez și de aceea am făcut pelerinajul pînă la acest oraș al lutierilor, primul din lume. Signor Baldassare mi-a vorbit atîta de marele fizician Campifosca încît mi-a trezit dorința să vă cunosc și să vă cer sfatul în privința viorii ce o voi cumpăra.

Învățatul luă scrisoarea, o citi și păru foarte bucuros de oaspetele său: îi făcea întotdeauna nespūsă plăcere să vorbească de viorile lui, de noua lui îndeletnicire și de descoperirile pe care le făcuse în acest domeniu.

— Spune drept, ce te interesează mai mult: laboratorul meu de fizică sau atelierul de viori? întrebă el mai mult în glumă.

— Și una, și alta, spuse zîmbînd tînărul, căci Baldassare mi-a vorbit mult de lucrările dumneavoastră în domeniul electricității. Toți mărturisesc că pentru viori am o slăbiciune deosebită.

— Bine, atunci lăsăm viorile la urmă, exclamă bătrînul cu voioșie. Astăzi, și pe mine mă interesează mai mult viorile decît orice altceva.

Trecură într-o cameră alăturată care servea învățatului drept laborator.

Mașini electrostatice de tot felul, electromagneți, aparate de telegrafie cu care Morelli nu era deprins, numeroase pile galvanice umpleau încăperea strîmtă.

— Iată aparatele cu ajutorul cărora am ajuns să pun la punct teoria mea asupra fluidului electric și asupra așa-zisului fluid galvanic.

Pietro se furișase în urma lor. Învățatul îl privi zîmbînd.

— Il vezi? spuse el E Pietro la Costa. Ține minte numele acesta! El e acum adevăratul stăpîn aci. El duce mai departe toate experiențele mele și va moșteni laboratorul. Nimeni nu-i mai vrednic decît el să-mi continue cercetările, și într-o bună zi numele acesta va fi ilustru.

Se întoarseră apoi în bottega¹ lui Campifosca. Ea nu se deose-

¹ Atelierul lutierilor care le servea și drept prăvălie. (N. A.)

bea prea mult de vechile ateliere în care au lucrat cu un veac mai de-
vreme renumiții lutieri¹ cremonezi.

Era o încăpere destul de largă, cu bolți înalte, cu ferestre mari
zăbrele și pardosită cu piatră. Tejghele de timplari, cu strunguri, se
aflau în mijlocul camerei, și pe ele se găseau risipite, printre unelte,
piese de viori și lipare. Pe pereți erau atârinate viori, violine și violon-
cele puse la uscat. O vatră mare ocupa jumătate de perete. În ea
ardea focul pentru topirea lacurilor. Peste tot domnea mirosul lacului
proaspăt.

Signor Lorenzo îl duse pe străin într-un colț al atelierului unde
se aflau puse în vraf scinduri de tot felul.

— Acesta-i lemnul pe care-l folosesc, spuse el. Este lemn de tisă,
venit tocmai din Dalmația, de unde-l aducea și Antonio Stradivarius.

— Am auzit, spuse străinul, că lemnul din viorile vechi cremo-
neze era din Turcia.

— Ai dreptate, văd că te pricepi, încuviință bătrînul. Turcii tri-
miteau lemn de molid pentru visele la Veneția, și uneori lutierii își
alegeau acolo lemnul pentru viorile lor. Însă tisa e lemnul cel mai
bun. Și nu oricare, te rog să crezi. Copacul trebuie să fie așezat pe
o coastă pe care s-o vadă soarele dinspre miazăzi. Trebuie să fie cu
fibrele alungite și fără noduri. Cea mai mică cipollatura, cel mai mic
defect, într-o scindură o face să fie înlăturată numaidecît.

— Așadar tisă, spuse el, arătîndu-i cîteva bucăți de lemn, pentru
fund, pentru tabla de jos, pentru butuc², iar pentru eclise, iată lemn
de salcie, atît de mlădios, ușor și cu minunată rezonanță. Din molid
construiesc tabla de sus, bara de armonie, colțurile și popicul³. Îți
dai seama cît de gingaș și de complicat lucru e o vioară?

Morelli, care era un violonist încercat, își dădea cu siguranță sea-
ma, dar îl lăsă pe bătrîn să vorbească, fiindcă vedea că lucrul îi fă-
cea atîta plăcere.

— Iată aci, pe masă, vezi o vioară desfăcută, spuse el mai de-
parte, arătîndu-i vioara la care lucra Pietro. Sînt nu mai puțin de
72 de piese care trebuie îmbinate cu cel mai mare meșteșug ca să obții
un instrument sensibil, în condiții perfecte de sonoritate.

— E instrumentul predestinat muzicii expresive, spuse străinul.
De la vechile melodii ale vremurilor apuse, sarabande, chacone, me-
nuete⁴ și pînă la acele adevărate furtuni simfonice, în care geniul lui
Beethoven culcă arcușurile ca pe niște spice sub suflul lui puternic,
vioara e în stare să tîlmăcească orișice. Mecanismul acesta aparent
atît de simplu, arcușul și coarda, sînt de ajuns.

Și, ca și cum ar fi vrut să-și illustreze cuvintele, tînărul luă o
vioară care era rezemată de masa la care lucra Pietro. Degetele lui
au mîngîiat-o; a ciocănit-o ușor, ca un medic care ascultă bătăile

¹ Cei care fabrică instrumente cu coarde (N.A.)

² Piesă în interiorul viorii de care se prind eclisele. (N.A.)

³ Piesă în interiorul viorii zisă și inima viorii. (N.A.)

⁴ Dansuri din veacurile al XVII-lea și al XVIII-lea (N.A.)

unei inimi. A apucat apoi un arcuș cu mina dreaptă. A sprijinit vioara de umăr, și, atingînd ușor strunele, un fel de fior ceresc a străbătut vioara.

Sunetul, cel dinții sunet al ei, un ut¹ plin și armonios, se risipi în tăcerea atelierului. Străinul l-a ascultat cu încintare, pînă s-a pierdut și ecoul lui.

Apoi a cîntat mai departe, ușor, inspirat, fără nici o sfortare: părea mai curînd că descuie cu un arcuș măiestru toate cîntecele închise în pieptul viorii și care zăceau acolo adormite, așteptînd mina care să le redea libertatea.

A cîntat. Și ochii bătrînului Lorenzo Campifosca s-au umezit și a început a bate măsura cu capul, visător.

A cîntat. Și Pietro și-a simțit gîtlejul strîns de un nod amar, dar de o nespusă duioșie.

A cîntat. Și deodată s-a auzit un suspin. În prag se oprise o femeie minunat de frumoasă. Ochii ei albaștri înotau în lacrimi. Cu o mină își stîmpăra bătăile inimii, și răsufllarea ei grăbită îi mărturisea tulburarea.

Auzind suspinul ei, tînărul întoarse ochii spre ea și rămase fermecat. Viersul lui a sunat mai plin, mai pătimaș, mai dulce. Și privirile lor s-au căutat și s-au aflat și nu s-au mai despărțit cît a ținut cîntecul.

Tînăra femeie s-a apropiat încetîșor și a rămas neclîntită, cu mina pe umărul bunicului ei.

Cînd a sîrșit de cîntat străinul, Campifosca s-a repezit la el și l-a îmbrățișat.

— *Maraviglioso*²! a zis el. Nici îngerii domnului nu pot cînta mai frumos! Ginevra, cara mia³, ce spui tu de muzica asta? Dar am și uitat să ți-l prezint pe signor Morelli, Contesa Mortagna, nepoata mea.

Tînărul se înclină adînc înaintea ei și îi sărută virful degetelor subțiri și albe.

— Iată vioara pe care trebuie s-o cumperi, urmă bătrînul. Nu încapе îndoiială că n-ai să găsești alta mai bună nicăieri. E chiar «*Il canto del cigno*»⁴ al lui Antonius Stradivarius⁵. Î s-a dat porecla asta pentru că e cea din urmă vioară construită de el înaintea morții. Din nenorocire nu-mi aparține mie, ci contelui Mortagna, soțul nepoatei mele. El i-a adus-o lui Pietro, comandîndu-i să-i facă una la fel. Nimeni altcineva decît dumnezeata nu ar trebui să atingă vioara aceasta. Am să pun toate stăruințele ca să ți-o vîndă, cu toate că

¹ Prima notă a gamei, do. (N.A.)

² Minunat! (N.A.)

³ Draga mea. (N.A.)

⁴ Cîntecul lebedei. (N.A.)

⁵ Cel mai vestit constructor de viori din Cremona (1667—17 (N.A.)

prețul ei este foarte mare. Dar iată cine poate mijloci cu mai multă trecere la Mortagna pentru dumneata.

— Ginevra, carissima¹ spuse el; petrecîndu-i brațul cu dragoste în jurul umerilor, signor Morelli dorește o vioară de maeștru, din epoca cea bună. Numai soțul tău îi poate face rost de așa ceva. Și eu l-aș sfătui să nu cumpere alta, ci numai pe aceasta, care nu mai are pereche pe lume.

Luă vioara de pe teigheaua unde o pusese Morelli.

— Privește numai, contururile sînt desenate cu un gust ales, are o puritate de linii neîntîlnite la nici un alt lutier. Admiră bogăția nuanțelor, lemnului. Dar boltile, cît sînt de flexibile! Și cît de minunat e lacul. Ce frumoase tonuri calde, ce pastă fină și suplă. Eu astăzi în zadar mă străduiesc să-i reconstitui formula. Iată voluta cu cîtă măiestrie e sculptată. Și cît de bine e chibzuit totul ca să dea acest al doilea glas omenesc pe care omul s-a făcut stăpîn.

Dar în timp ce maeștrul vorbea, furat de entuziasmul lui pentru minunata vioară, privirile celor doi tineri se căutau, se împleteau. Amîndoi erau cuprinși de o tulburare atît de mare, încît nici nu-l mai auzeau.

Cînd, în cele din urmă, bătrînul tăcu, cei doi rămaseră stinghereți; nu știau ce să-și spună și cum să-și ascundă simțămintele.

— Vîno la noi chiar în după-amiaza aceasta, rosti Ginevra. Voi vorbi soțului meu pentru domnia-ta.

* * *

Din colțul său, Pietro urmărise totul.

Văzuse tulburarea celor doi tineri și, cu instinctul fără greș al îndrăgostiților, înțelesese că Ginevra a fost cuprinsă de o adevărată pasiune pentru artistul acela necunoscut.

O durere cumplită îi stringea inima. Nu suferise atît nici atunci cînd Ginevra devenise soția lui Mortagna; cînd felița cu coade negre și ochi albaștri, care fusese singurul suflet iubitor și duios în preajma lui, se depărtase, luată de nobilul acela înfumurat și țanțoș.

Acum străinul acesta i-o răpea cu adevărat pe Ginevra.

Și, o dată cu ea, era pierdută și vioara aceea minunată, care-i slujise drept model și pe care Pietro o desfăcuse cu dragoste, învățînd-o pe dinafară bucată cu bucată și refăcînd-o apoi în toată frumusețea ei fără cusur, străduindu-se să o imite în toate amănuntele, să-i facă o soră geamănă. Era aproape sigur că străinul va cădea la învoială cu Mortagna și o va cumpăra. Și la gîndul că se va despărți de ea, simțea aceeași sfișiere pe care o simțise văzînd cum se uită străinul la Ginevra.

După ce luminile se stinseseră de mult în toată casa și tăcerea înfășură strîns atelierul ca un cocon de mătase, Pietro coborî din cămăruța lui de la mansardă, tiptil, desculț. În mînă ținea un opaiț pe

¹ Prea iubită. (N.A.)

care îi ocrotea cu degetele, și degetele lui apăreau trandafirii și ne-real de străvezii în lumină. Treptele vechi scârțiau întotdeauna, dar Pietro călca atât de ușor și nesimțit, încît izbuti să treacă fără zgomot prin fața odăii lui signor Lorenzo. Deschise cu multă băgare de seamă ușa atelierului și se strecură înăuntru. Cîinele bătrîn, care dormea lângă vatră, veni să se gudure la picioarele lui. Încăperea vastă era luminată de lună. Pietro se duse pînă la teigheaua lui de lucru. În noaptea asta trebuia negreșit să termine faimoasa lui vioară după măsurile lui Stradivarius. Voia măcar atât, ca sora aceasta geamănă să-l mîngîie de pierderea celeilalte. Uită însă că și aceasta îi aparținea lui Mortagna, așa cum îi aparținea totul, că mai curînd sau mai tîrziu, va trebui să-i spună că e gata, să i-o predea și să primească în schimbul ei un galben, căci la atât prețuise hrăpărețul conte munca lui atât de grea și de gingașă.

Un galben! De ce nu se apuca Mortagna singur să construiască viori? Cu degetele lui umflate și greoaie, cu unghiile lui îngălbenite de tutun. Să scoată și el dacă poate dintr-o bucată de lemn, mută și oarbă, un sunet ca un glas omenesc. Cînd auzi întîia oară glasul acela, te cuprinde un fior, simți că într-adevăr ai creat ceva, e ca și cum ai fi adus pe lume o ființă nouă, cu durerile și cu bucuriile ei. Dar cum ar fi în stare Mortagna de așa ceva? El știe numai să *meargă din bottega în bottega, să dea bieților lutieri nevoiași cîte un scud*¹ pe care anevioie îl scoate din punga lui, ca apoi să fie siliți a-i vinde viorile pe prețuri de nimic. Și el strînge la viori în biblioteca lui vastă și spune că e colecționar, și numai Dumnezeu știe ce gînduri necurate se frămîntă în capul acela viclean și ce pune la cale cu viorile lui.

Bonifacio Mortagna era astăzi omul cel mai bogat din Cremona. I se spunea *signor conte*, deși nimeni nu știa de unde vine și dacă nu-și hărăzise singur titlul acesta pompos.

Cei mai mulți se uitau la el bănuitori și se îndoiau de noblețea lui adevărată.

Într-o bună zi descinsese dintr-o caleașcă elegantă cu patru cai, cu blazoane mărețe zugrăvite pe portjeră, chiar în fața bottegei lui Campifosca.

— E acasă il professore? întrebuse el cu un glas aspru, obișnuit să poruncească.

Pietro ridicase capul. Se uitase cu uimire la bărbatul acela între două virste, care se plimba prin atelier ca la el acasă, atingînd viorile, cotrobăind prin scule și tipare. Purta o haină de postav fin căptușită cu samur, din care ieșea horbota ca zăpada a unui jabou. În mîna răsucea un baston subțire cu măciuliș de aur. Pietro îi întîlnise privirile negre, fierbinți, ațîntite asupra lui cu o ciudată putere în pupilele largi, ca la pisici. Le înfruntase o clipă, apoi plecase ochii, simțind o ușoară amețală. Nasul era mare, vulturesc. Pe buzele sub-

¹ Veche monedă de argint folosită în Italia. (N. A.)

îrji flutura veşnic un zîmbet plin de o făţarnică bunăvoinţă. Intreaga înfaţişare oglindea o cruzime şi o inteligenţă rafinată, puţin obişnuită.

Cu instinctul lui, care nu da greş niciodată, Pietro îl judecase pe Mortagna: un aventurier, un bandit travestit în haine de nobil. Bandit, care exploata munca bieţilor lutieri, le cumpăra viorile pe o bucată de pîine, ca să le revîndă apoi în străinătate cu bani grei — Pietro ar putea jura cu sute de ducaţi.

Bandit, care i-o luase pe Ginevra. Cum se pricepuse oare s-o scoată din minţi şi s-o cîştige? Poate cu privirea lui neagră, care avea o stranie putere, o vrăjise aşa cum vrăjeşte şarpele o păsărică nevinovată.

De cînd o cunoscuse pe frumoasa nepoată a lui Campifosca, contele îşi făcea mereu de lucru prin atelier. Ii invita să facă plimbări lungi în caleaşca lui. Şi într-o bună zi spuse că el rămîne în Cremona. Cumpără un castel părăginit şi izolat la marginea oraşului şi ceru mina Ginevrei. Şi cine ar fi crezut? Blinda Ginevra, care abia împlinise şaptesprezece ani, îi spuse bunicului că ea dacă nu se mărită cu Mortagna, nu se va mărita niciodată. Bătrînul trebuise să-şi dea încuviinţarea, deşi contele nu-i prea inspira încredere şi nu se împăca defel cu apucăturile lui hrăpărete.

În timp ce Pietro se gîndea cu îndîrjire la Mortagna, îşi vedea înainte de lucru Lumînările aprinse de el într-un sfeşnic pîlptiau, şi umbre mari alunecau pe pereţi şi pe bolţile înalte. Schelele viorilor stăteau atîrnate pretutindeni, şi nimic nu mişca în încăperea tăcută în afară de mîinile albe, străvezii şi atît de dibace ale lui Pietro. După o ultimă cercetare şi măsurătoare a pieselor, el se apucă să le încheie.

Făcuse cutia viorii şi lipise eclisele, aplicase şi bara de armonie şi acum punea fileturile de abanos, care împodobeau cutia viorii la marginea unde s-au lipit eclisele. Voluta care termina gîtul viorii era plină de graţie şi gingăşie şi reproducea aidoma modelul lui Stradivarius.

Cu răbdare, piesă cu piesă, vioara se apropia de sfîrşit. Noaptea trecuse: cîntul cocoşilor se înălţa biruitor peste oraşul adormit. O lumină cenuşie minjea ferestrele, dar Pietro nici nu băga de seamă, ci lucra înainte cu înfrigurare. În curînd începură să se audă strigătele de dimineaţă: Cremona se deştepta.

— Seminte pentru canari strigă un ţaran piemontez. Sacagiul cu apă îşi rostogoleşte butoiul din uşă în uşă, trimiţîndu-şi orăcăitul lui de brotac jalnic la cele patru vînturi: «Aqua, A a-a qua!»¹. Apoi pescarii strigîndu-şi marfa pe întrecute: «Crapî şi mreie din Po!». Căruţele lăptarilor şi ale zarzavagiilor urulau pe caldarîm.

Soarele s-a ridicat de două sulite pe cer. Inseamnă că în curînd va coborî signor Lorenzo, care nu mai are somn, şi se vor trezi şi ucenicii.

Pietro îşi întinde mîdularele ostenite şi-priveste mulţumit la opera lui.

¹ Apă! (N. A.)

Slavă domnului! Vioara e gata și e atît de aidoma modelului, încît poate că nici maestrul cel mare Antonio Stradivarius n-ar putea-o deosebi pe una de cealaltă.

* * *

În după-amiaza aceea, Alessandro Morelli se duse la Mortagna, așa cum îi făgăduise Ginevrei. Îi mina dorința de a încerca să cumpere cea mai minunată vioară ce-i fusese dat să atingă vreodată, dar tot pe atît era îndemnat și de dorința de a o revedea pe Ginevra și de a da ochii cu bărbatul care era soțul ei. Nu-i fu prea greu să găsească locuința lui Mortagna Pe Calle Magistra, un băiețaș îi arătă un zid înalt împodobit cu vîrfuri ascuțite de sulite. Dădu de cîteva ori ocol zidului pînă să descopere o poartă. Totul era tăcut și posomorît. Nici o frunză nu fremăta în coroanele întunecate ale stejarilor ce se întindeau pînă peste zid. În cele din urmă, descoperi o poartă ca de temniță, din drugi groși de fier. Trase clopotul, și sunetul dogit și tinguos îl făcu să tresară. Un portar voinic și mustăcios îl măsură cu o privire bănuitoare. Era însoțit de doi dulăi zdraveni, care se repeziră furioși printre gratii să-l sfîșie. Semănau atît de bine toți trei — omul și cîinii săi — aveau aceeași mutră încruntată și fioroasă, încît Morelli zîmbi fără voie; își spuse numele, și portarul porni cu zăvozii după el. După o așteptare destul de lungă, portarul se întoarse, poarta de fier se deschise scîrțîind jalnic, și tînărul fu poftit să intre. Străbătură o alee mărginită de platanii uriași pînă în fața castelului, care nu era de fapt decît o casă pătrată și masivă, cenușie și tristă, care aducea mai curînd a spital sau a închisoare. Morelli sui treptele de piatră; un servitor bătrîn îi deschise ușa și se pomeni într-un vestibul larg, încărcat cu arme, trofee și armuri. Lănci, sulite, baltage, săbii, paloșe și iatagane, dar mai ales pistoale, de toate formele și mărimile, se răsăteau în panoplii și casa părea mai curînd a unui condottiere¹ vestit decît a unui pașnic colecționar de viori. De aci, slujitorul îl conduse într-o bibliotecă vastă. Camera era plăcută, deși severă, cu tăbliile ei frumos cioplite în lemn de stejar și cu jilțurile ei înalte din epoca Renașterii. Pretutîndeni, în rafturi, pe mese, se vedeau cutii de viori, prețioase cutii îmbrăcate în piele, catifea sau mătase, în toate culorile. În timp ce Morelli le privea, se ivi pe neașteptate lîngă el un bărbat înalt, care se inclină curtenitor. Morelli nu-l auzise intrînd și tresări la vederea lui, ca un vinovat.

— Soția mea mi-a vorbit de dorința dumitale. Du-te și vestește-o pe signora să coboare l porunci el bătrînului slujitor.

El îl apucă de braț pe tînăr și începu să-i arate comorile sale. Morelli însă îl privea pe furis. Omul acesta avea ceva neliniștitor în felul lui de a fi. Simți o durere și o greutate între sprîncene și des-

¹ Căpitan de mercenari în timpul Renașterii italiene. (N. A.)

coperi în cele din urmă că privirea lui Mortagna era de vină : avea o putere de fascinație neîndoielnică în ochii lui ca de smoală topită, care te afiniteau fără să clipească pe sub pleoapele vinete.

Deodată, senzația apăsătoare se risipi. Cu pasul ei ușor, Ginevra se îndrepta spre Morelli cu mâna întinsă. Tinărului i se păru că odaia se luminează deodată. Rochia albă, spumoasă a tinerei femei aducea cu o rază de lumină în încăperea întunecată.

Mortagna se arătă o gazdă plină de voie bună și de o aleasă curtenie. Și Morelli uită curind impresia ciudată de la început. Cercetară pe rînd viorile făcute de maeștri vestiți cremonezi.

— Iată aci este un Guarnerius del Gesu și aci un Amati rarissim, care prețuiește cel puțin o mie de scuzi, zise Mortagna, cu mulțumirea îndreptățită a proprietarului unor asemenea comori. Il cerceta însă mereu cu privirea lui pătrunzătoare. Parcă voia să-l cîntărească, să-și dea seama dacă este un naiș sau un om priceput, dacă se lasă ușor tras pe sfoară sau e și el plin de viclenie.

Ca să-l poată cunoaște mai bine, îl opri la cină. Morelli primi cu bucurie să fie oaspetele lor, fiindcă aceasta îi îngăduia să rămînă mai multă vreme în preajma Ginevrei.

Masa a fost minunată ; bucatele fine și gustoase și vinurile alese. Mortagna știa să trăiască. Dar Morelli nici nu lua seama la felurile de mîncare ce i se puneau dinainte. Era fermecat cu totul de prezența Ginevrei.

Vorbi mult, îndemnat de Mortagna, povesti întâmplări din viața lui, aventuri. Se strădui să fie vesel și strălucit, să-și încinte gazdele. Mortagna era tăcut. Il observa cu atenție și făcea într-una semn lacheului să-i umple paharul.

Morelli tocmai vorbea de un concert al lui la Roma care avusese un mare succes. Mortagna dădu din cap cu înțelegere. Găsea clipa prielnică pentru a începe discuția de afaceri.

— Da, spuse el, un virtuos ca dumneata se cuvine să aibă o vioară de maestru. Ginevra mi-a spus că ai fost ispitit să cumperi „cîntecul lebedei“. E o vioară minunată ; nu are pereche. Și are și o valoare istorică și sentimentală. Gîndește-te că este cea din urmă vioară lăcrată de marele Stradivarius, în 1737, înaintea morții sale.

În timp ce Mortagna lăuda însușirile neasemuite ale instrumentului acesta, Morelli se gîndea că prilejul este foarte bine venit, că mulțumită împrejurării acesteia o va putea vedea mai des pe Ginevra. Păru deci că se codește, ceru să mai vadă vioara, ceru să le încerce și pe celelalte.

Cîntă astfel pentru Ginevra pînă tîrziu în noapte. Nu schimbase nici două vorbe cu ea, dar ce avea nevoie de vorbe cînd avea la îndemînă acel glas duios și răscolitor pe care arcușul lui se pricepea să-l trezească ? Putu spune astfel Ginevrei într-un *allegro*¹ furtunos uimirea lui cînd a văzut-o întii, fiorul pe care i-l trezea prezența ei : într-o improvizatie scilpitoare îi slăvi frumusețea : ochii ei albaștri,

¹ Bucată muzicală executată cu vioiciune, repede. (N. A.)

buclele negre, trupul mlădios, mersul ei lin ca de zeiță. Ii mărturisii apoi în fraze sincopate pasiunea care îi bintuia sufletul. Și într-o duioasă cantilenă o încredință că ea întruchipează visul lui de totdeauna și că fără ea nu poate trăi.

Ginevra îl asculta nemișcată; numai mâinile pe care și le strîngea una într-alta pe genunchi ca să nu tremure îi trădau toată tulburarea. Chipul i se îmbujorase; ținea ochii plecați, temîndu-se să-l privească.

Mortagna păru că nu ia seama la toate acestea. Știa doar că soția lui e o dulce momeală pentru cumpărători și de multe ori folosise prezența ei cînd avea de încheiat o afacere însemnată; în clipa de față, ceea ce-l interesa în primul rînd era vînzarea viorii la un preț cît mai mare. Înțelegea că Morelli nu ar fi fost în stare să se tocmească și că era o victimă cum nu se poate mai nimerită pentru uneltirile lui. Se făcu deci mai mîeros, îl copleși pe Morelli cu laudele cînd acesta încetă să mai cînte și dori să aște care vioară îi plăcuse mai mult, fiind gata să i-o ofere unui artist atît de strălucit ca el. Morelli însă îi înțelege jocul. Păru că ezită. Spuse că nici într-un caz nu s-ar putea hotărî așa de repede. Că ține să mai vadă faimoasa vioară pe care cîntase în bottega lui Campifosca.

— Dar bineînțeles! strîgase Mortagna cu voioșie. Dacă vrei să ai «cîntecul lebedei», ai să ai «cîntecul lebedei»! Cu toate că vioara aceea e lucrul la care țin cel mai mult și nu voiam să mă despart de ea, dumitale nu pot să-ți refuz nimic.

Îl pofti la prînz a doua zi, cînd făgădui să ia vioara de la Pietro.

În clipa plecării, cînd Morelli strînse în mîna lui degetele plăpînde ale Ginevrei, i se păru că strîngerea aceea de mîna pecetluiește o învoială: nu putea însemna altceva decît: «sînt a ta și te urmează oriunde».

În urma lui, Mortagna rămase încă în cabinet; își strînse cu grijă mare viorile, în timp ce feciorul stîngea luminările policandrului.

Ginevra se urcase în iatacul ei. Se lungi pe pat îmbrăcată. Cu o mîna își stîmpără bătăile prea iuți ale inimii.

«Pe el n-am să-l las să-l înșele, nu!»

Ginevra își cunoștea acum bine soțul. Și dacă la început se lăsase prinsă în mrejele privirilor acelea atît de primejdioase, astăzi nu mai avea pentru el decît silă și dispreț.

Totul se petrecuse într-o noapte. De cînd se căsătorise, Ginevra nu știa prea multe despre soțul ei, bogat și plin de fală. Nu știa de unde vine, cine i-au fost părinții, ce urzește în taină, cu zăvoarele trase, în tăcerea cabinetului cu viori.

Se întîmplase odată ca un lutier sărac să-i iasă înaintea din bottega lui și să o roage cu lacrimi în ochi să pună toată stăruința la Mortagna ca să i se plătească vioara.

— Cum? Nu ți-a plătit-o? întrebuse ea uimită.

Lutierul îi povestise umilit că avusese copiii bolnavi și că alergase la Mortagna să pună zălog o vioară pentru doi scuzi. Că el în-

deobște împrumută pe muncitorii săraci cu dobânzi grele. Dar că pe urmă Mortagna nu vruse să-i dea vioara și nici să-i întregască prețul. Doi scuți! O vioară!

Ginevra făgăduise să-i vorbească soțului ei, dar scosese îndată din punguța ei de mătase un galben și-l întinse lutierului.

— Asta însă nu înseamnă că nu-ți vei primi și vioara înapoi, îl încredință ea.

În seara aceea însă nu avusese prilej să-i vorbească lui Mortagna, care lipsea de acasă. Tîrziu îl auzi intrînd în cabinetul său. Coborî scara încet și încercă ușa. Nu era încuiată ca de obicei, Ginevra rămase în prag. Mortagna n-o auzise intrînd. Era aplecat asupra unei viori. Ginevra, curioasă să vadă ce face, mai ales că părea nespus de adîncit în lucrul său, se apropie fără zgomot.

Cu o peniță cu tuș, Mortagna copia migălos pe o vioară dintre cele noi formula bine cunoscută :

«Antonius Stradivarius Cremonensis Faciebat»¹.

De uimire, ea a făcut o mișcare ușoară, și Mortagna s-a întors deodată, descoperind-o.

— Ce cauți aci? Ce cauți? a răcnit el ca scos din minți. O apucase de umeri și o zgîlțise cu furie. Dacă suflă cuiva un cuvînt, te omor!

Ginevra fugise, se năpustise pe scări și se prăbușise între perini, plîngînd cu hohote. Ticălosul! Ticălosul! Acum înțelegea călătoriile lui misterioase, tainele nopților lui, izvorul nesecat de viori de măștri pe care le tot vindea în străinătate pe prețuri fabuloase.

A doua zi, Ginevra vruse să-l părăsească pe conte, dar acesta o amenințase din nou că o omoară; temîndu-se să nu-i dea în vileag taina lui, nu voia cu nici un chip să se despartă de ea.

Și acum, iată, în toată restrîștea ei, se ivise tînarul artist, și o dragoste pătimașă se născuse între ei. Ginevra aștepta cu nerăbdare vizitele lui Morelli. Mereu avea înaintea ochilor chipul lui luminos și cinstit, fruntea lui inspirată.

Vreme de o săptămînă, el veni mereu, încercînd viorile, cercetîndu-le pe rînd, fără să se hotărască. În cele din urmă, îi spuse contelui că va cumpăra «cîntecul lebedei», și contele își frecă minile mulțumit. Numai că în seara cînd Morelli îi înmîină banii și-și ridică vioara, Ginevra dispăru și ea de la castel.

Mortagna prinse de veste abia a doua zi de dimineață. Era prea tîrziu pentru a-i urmări deocamdată pe fugari. Luă de pe masa lui de scris un vas delicat de Murano și-l trînti de-l făcu țandări, dădu un picior zăvodului, care fugi chelălăind, și jură să se răzbune cumplit.

¹ A făcut-o Antonius Stradivarius din Cremona. (N. A.)

Ginevra și Alessandro uitaseră cu totul de Mortagna. Se aflau la Capri și se bucurau de raiul acela pămîntesc de parcă ar fi fost primii oameni pe lume. Morelli pregătea un concert și încerca în fiecare zi vioara care-l costase o avere. Zilele treceau însorite, și nici un nor nu venea să umbrească proaspăta lor fericire.

Sosi însă clipa cînd au trebuit să părăsească acele meleaguri de vis. Morelli era așteptat la Roma pentru concertul său.

În seara concertului, Ginevra își mărturisi că era mai neliniștită decît iubitul ei. Aștepta cu o stringere de inimă să-l audă cîntînd pe o scenă. Era întia oară de la fuga lor cînd se arătau împreună în lume.

Întră împreună cu Morelli și cu impresarul Calzoli într-o cămăruță lingă scenă, unde artistul avea să adaste începutul concertului. Îl îmbrățișă mai drăgăstos ca de obicei.

— *Ce mîndră am să fiu de iubitul meu!* îi șopti.

Apoi Calzoli o conduse în loja pe care i-o rezervase.

— E o sală frumoasă! exclamă impresarul cu mulțumire. Publicul din serile mari!... Trebuie să știi, signora, că publicul acesta mof-turos și cu țoane nu vine întotdeauna la teatru sau la concert. Ca să-l scoți din nepăsarea lui, trebuie o momeală puternică.

Intr-adevăr, sala gema de lume. Toată acea strălucită și îngim-fată aristocrație romană era de față. Calzoli îi spunea pe rînd numele ilustre.

— Prințul și prințesa Crescemboni, Duca di Segni Pagliano, con-tesa Beltrazzi...

Ginevra însă nu-l asculta. Era nespuse de tulburată. Dar tulbura-rea aceasta, știută numai de ea, nu-i știrbea nimic din frumusețe, ci, dimpotrivă. De la o vreme, toți ochii se îndreaptă spre ea, în așteptarea artistului.

Erau acolo cele mai încîntătoare femei din Roma, frumuseți veste-tite, împodobite cu flori și încărcate de pietre scumpe ca niște idoli. Și totuși, printre ele, Ginevra în rochia ei simplă de atlas alb, cu un șirag de mîrgăritare la gît, părea un erin învîlt, o floare rară, de o minunată prospețime. Toată lumea se întreba cine e.

Deodată se dezlănțui o furtună de aplauze. Morelli se arătase pe scenă. El se înclină adînc; începu să-și acorde vioara, privind spre loja din care-i zîmbea Ginevra, în timp ce freamătul și strigătele galeriei nu mai conteneau.

Publicul acela capricios, care hotărăște soarta unui artist, îi hără-zise lui Morelli titlul de mare virtuos și-l adoptase ca pe favoritul său.

Orice murmur încetă la primele acorduri ale clavecinului. În tă-cerea adîncă ce domnea în sală, picurau cristalin sunetele unei sonate de Scarlatti. În așteptarea intrării sale, Morelli își roti privirea asupra sălii, și-o opri din nou asupra Ginevrei și aplecă în sfîrșit arcușul. O scurtă frază biruitoare cuceri publicul. Dar în măsurile următoare se

simți o ușoară ezitare. Urechea fină a cunoscătorilor descoperi câteva note false. Și deodată izbucniră niște sunete, ascuțite și discordante, ca din mîna cuiva care n-a atins în viața sa o vioară. Ginevra rămase încremenită.

Nespus de tulburat păru și Morelli. Făcu un semn artistului care-l acompania la clavecin să reia pasajul. Publicul asculta uimit, fără să înțeleagă.

Din nou Morelli atacă grațiosul allegro în ut minor, din nou însă arcușul său nu izbuti decît un fel de scîrșituri jalnice.

Lumea începu să murmure. Unii îl apărau pe Morelli, crezînd că emoția i-a pricinuit acele scăderi trecătoare. Alții credeau că trebuie să fie bolnav, iar alții, mai îndîrjiți, susțineau că a făcut-o într-adins ca să-și bată joc de public. De la galerie se auzeau risete înfundate.

Roșu la față, cu trăsăturile schimonosite, Morelli făcu un semn cu mîna spre sală, poruncitor, cerînd tăcere. Iși privi atent vioara, o întoarse pe toate părțile, apoi încercă iar să atace sonata, mai cu vigoare.

Dar pentru a treia oară, din inima ei izbucniră niște miorlăituri înfiorătoare, ca și cum toți drăcușorii iadului și-ar fi ales domiciliu în faimoasa vioară a lui Stradivarius și acum se zbenguiau chițcând și certîndu-se între ei.

Impărțită între rîs și indignare, lumea din sală se ridicase în picioare și gesticula într-o larmă cumplită.

— **Basta! Basta! E un scandal!**¹

Fluierături ascuțite porneau de la galerie, unde se petrecea de minune.

Și, odată cu ele, începu să plouă pe scenă cu tot felul de lucruri neașteptate: coji de mandarine, de pîine, cocoloașe de hîrtie.

În culmea deznădejzii, Morelli încerca să le vorbească, să explice ceva. Dar nimeni nu mai asculta. Hulit, batjocorit cum era, el apucă arcușul, îl frînse în două, aruncîndu-l spre public, și părăsi sala ca un nebun.

— **Scellerato! Senza vergogna!**² Vrem banii înapoi! Banii înapoi, strigau în urma lui cei de la galerie.

Ginevra se repezi după Morelli. În zadar îl căută în cămăruța de lângă scenă. Nu era nimeni acolo. Pe masă se vedea numai cutia viorii și, rezemată de ea, o coală de hîrtie pe care stătea scris cu litere mari de tipar:

«Acesta nu e decît începutul».

Marele impresar Calzoli își smulgea părul din cap.

— Sînt ruinat! se tînguia el. Pierd o avere. Va trebui să dau banii înapoi.

Celor care se îmbulzeau în jurul său, cerîndu-i explicații, le răs-pundea tot același lucru:

¹ Destul! Destul! E un scandal. (N. A.)

² Ticălosule! Fără rușine! (N. A.)

— Morelli a înnebunit fără doar și poate. Dar eu, eu sînt ruinat.

— Dar ce a putut să se întîmple? se întrebau cei cîțiva artiști care veniseră să măsoare triumful confratelui și care acum măsurau dezastrul. Vioara aceea era doar o vioară minunată; Morelli se lăuda că a cumpărat faimoasa «*Il canto del cigno*». Atunci?

— Ho! Ho! rîdea violoncelistul Torloni cu glasul lui gros, amintind de instrumentul la care cînta. Nu mi-a fost dat încă s-aud așa ceva. Pe cîntea mea că am petrecut de minune. Mi-am amintit de tabloul lui Téniers: concertul mișelor cu al maimuțelor.

— Orice s-ar spune, oftă un violonist cu o prefăcută părere de rău, bietul Morelli e un om pierdut. După o asemenea cădere, un artist nu se mai poate ridica.

Ginevra auzea toate acestea. Un nod de plîns îi strîngea gîtul. Nimeni, nimeni nu putea bănui adevărata explicație care ei îi apăruse într-o fulgerare: era răzbunarea lui Mortagna. Contele schimbase vioara lui Stradivarius. Un trimis al său izbutise, pesemne, să-l îndepărteze pe Morelli o clipă sub un pretext oarecare și o înlocuise cu alta aiudoma ei, la care piesele interioare fuseseră astfel întocmite ca, la cea mai mică apăsare, ele să se desfacă și să producă scîrșiturile acelea ciudate.

Lacrimile curgeau șiroaie pe obraji ei; își dădea seama că, fără să vrea, ea era de vină că Morelli își distrusese cariera lui strălucită. Dar o teamă și mai groaznică pusese stăpînire pe ea. Vedeau mereu în fața ochilor amenințarea lui Mortagna:

«Aceasta nu e decît începutul!»

Au părăsit îndată Roma și au mers să se ascundă la Orvieto. Acolo nu-i cunoștea nimeni; acolo nădăjduia Ginevra că Alessandro își va reveni după groaznică lovitură primită.

Acolo trăiau refrași, și parcă renăscuse fericirea lor de la început. Dar într-o zi, la un concert spiritual în catedrală, după ce ascultase o sarabandă de Bach, Morelli fusese apucat pe neașteptate de dorința de a cînta. Se urcase la cor, luase o vioară de la un orchestrant și atacase Aria pentru violină de Bach. Era înția oară că atîngea o vioară de la cumplita întîmplare.

Cînta atît de duios, arcușul lui smulgea asemenea accente sfîșietoare viorii, încît lumea rămase înmărmurită, cuprinsă de un adevărat extaz. Lacrimi luceau în ochii tuturor. Și cînd bucata se sfîrși, un freamăt străbătu catedrala. Oare cine cîntase? Cine era violonistul acela genial?

Ferindu-se de manifestații, Morelli se grăbise să iasă împreună cu Ginevra. Dar la un colț de stradă îi oprise un necunoscut.

— Madonna, spuse el, signore, iertați-mă! Sînt un ticălos, și hotatea de plîns, bălîndu-se cu pumnii în piept.

Ulița era pustie, și Ginevra îl privea cu îngrijorare. Era beat ori nebun? Dar străinul povestea cu un accent de sinceritate ce nu putea fi pus la îndoială:

— M-a trimis contele Mortagna pe mine și pe un alt tovarăș. Mi-a

dat bani mulți, bani grei. Tot eu am schimbat vioara la concert. Și apoi v-am urmărit pînă aci. Astă-seară trebuia să vă ucidem pe amîndoi la ieșirea din catedrală. Dar am intrat și noi înăuntru ca să vă putem urmări mai de aproape. Și apoi signor Morelli a cîntat. A cîntat atît de minunat, încît în sufletul nostru s-a făcut lumină. Cum am mai fi putut ucide? Și de ce? Prietenul meu a fugit, iar eu am rămas aci ca să mă spovedesc. Fie ce-o fi, voiam să vă dau de veste să vă feriți. Dacă nu sintem noi, vor fi alții, signor! Contelui i-a căsunat rău de tot împotriva dumneavoastră. Eu vă spun să vă feriți. Să plecați îndată cît mai departe.

După aceea apucă mîna Ginevrei și o sărută de cîteva ori.

— Vreți să mă iertați, madonna, și să-mi dați voie să vă slujesc? Am să vă fiu credincios, cu trup și suflet. Nimeni nu vă poate apăra mai bine decît mine. Il urăsc pe Mortagna; e o fiară primejdioasă. Și acum o să vrea să se răzbune și pe mine că l-am trădat.

Cei doi tineri păreau peste măsură de uimiți de spusele necunoscutului. La rugămîntea Ginevrei, Morelli se înduplecă să-l ia în slujba sa pe acel Giacomo, care se dovedi a fi într-adevăr de credință.

Plecară chiar în seara aceea din Orvieto.

Din ziua aceea începu o viață de rătăcirii pentru cei doi îndrăgostiți; urmați de credincioasa Felicitas și de Giacomo, străbăteau Italia în lung și în lat. Ocoleau orașele mari. Se opreau numai în tîrgușoare mărunte și pitorești din sud, cu căsuțe albe ce se răsărau la soare, cu livezi bogate de portocali. Sau în cîte un sătuc sălbatic, agățat de stînci, în vîjiiul torentelor. Dar umbra lui Mortagna îi urmărea pretutindeni și îi mîna mai departe. Viața devenise o osîndă. Cerul era la fel de albastru ca și mai înainte, florile își risipeau mireasma cu tot atîta dărnicie, oamenii simpli care îi înconjurau erau buni și primitivi, dar ei nu se mai puteau bucura de nimic.

Ginevra se temea cumplit. Slăbise și era mereu neliniștită; i se năzărea că îl vede pe conte la fiecare colț de stradă. Hotărîră în cele din urmă să părăsească Italia și merșeră la Genova, de unde trebuiau să se îmbarce pe o corabie ce pleca în Spania. Plătiră căpitanului o sumă însemnată, înscriindu-se sub un nume fals. Așteptau cu nerăbdare ziua plecării. Ginevra nu mai avea astîmpăr. Se bucura ca un copil la gîndul că îl lasă în urmă pe Mortagna, că vor putea, în sfîrșit, trăi liniștiți.

Dar în ajunul plecării, Morelli coborî în port ca să vorbească din nou cu căpitanul corăbiei. Ginevra stăruise să-l ia cu el pe Giacomo. Rămăsese singură cu Felicitas și era neliniștită. Nu mai avea decît cîteva ceasuri de trecut în Genova, totuși nu se simțea la largul ei. Iși împachetase toate lucrurile, ajutată de bătrînă, apoi pornise să se plimbe prin odaie fără astîmpăr, îngrijată de întîrzierea lui Morelli. Se apropiase de fereastră și ridicase perdeau, lucru pe care se ferise

să-l facă pînă atunci, de teamă că ar putea fi recunoscută. Pîndea de acolo sosirea lui Morelli, cu inima zvîcnind de teamă. În ulița pustie nu se aprinsese încă nici un felinar, și abia mai putea desluși ceva în noaptea care se lăsa repede. Deodată i se păru că zărește o umbră care se furișea pe lîngă ziduri. Cînd ajunse în dreptul ei, își dădu seama că e un bărbat cu pălăria trasă pe ochi, înfășurat într-o manta lungă, neagră, care-i acoperea și obrazul. Privi cercetător spre locuința lor, apoi trecu strada și merse să se ascundă într-o firidă adîncă din zidul casei din față. Inspăimîntată, Ginevra nu-l slăbea din ochi. Oare pe cine pîndea străinul acela? Căci se vedea bine că pîndește pe cineva.

Deodată îl recunoscă pe Morelli la capătul străzii. În urma lui venea Giacomo. În același timp văzu cum necunoscutul, care ieșise puțin ca să privească în stradă, se ascunde mai bine în firida lui. Ingrozită, se repezi la ușă și, coborînd treptele în goană, ieși în stradă.

— Alessandro, strigă ea, ia seama!

Alergă spre el cu brațele întinse.

În clipa aceea răsunară două împușcături. Ginevra se clătina. Morelli o prinse în brațe. Dacă n-ar fi ținut-o strîns la pieptul lui, s-ar fi prăbușit. O pată de sînge creștea pe rochia ei albastră.

La un pas în urma lui Morelli, Giacomo văzuse toată scena. Fără să pregete, se repezi pe urma necunoscutului din firidă, care, după ce trăsese cele două focuri, o luase la fugă, și izbuti să-l ajungă și să-l trîntească la pămînt. În luptă, pistolul se descarcă chiar în pieptul ucigașului. Nu mică fu uimirea lui Giacomo cînd, dînd la o parte gulerul mantalei care-i acoperea jumătate din obraz, îl recunoscă pe Mortagna.

— Mișelul! mormăi el înjurînd cumplit. N-a putut găsi un bravo¹ în toată Italia care să consimtă să-l ucidă pe Morelli și iată că a făcut-o singur. Dar și-a luat plata, ce mai pofteste?

Morelli, care scăpase neatîns, o ridicase pe brațe pe Ginevra, o duse în casă și o culcase pe pat cu nesfîrșite precauții. Dar totul era zadarnic. Inima ei încetase de a mai bate. Zimbea, și chipul ei căpătase suprema frumusețe a morții. Întocmai așa o înfățișase sculptorul în statuia care împodobește cavoul din Cremona, la cererea bătrînului Campifosca. Acesta fusese doborît de lovitura asta grea, dăduse în mintea copiilor, murise peste cîteva săptămîni, lăsîndu-i lui Pietro tot avutul său.

*
* * *

Pietro nu arăta nimănui suferința sa. Se ferea de lume. Părea mai pipernicit și mai nevolnic ca înainte. Își făcea tot mereu de lucru în laborator. Uita și să mănînce, și de dormit nu dormea aproape niciodată. Noaptea lucra la lumina lunei, fără să aprindă măcar o lumî-

¹ Spadasin. (N. A.)

nare. Zorile îl găseau printre pile și aparate. Părea că urmărește o idee fixă. O misterioasă grabă îl însuflețea. Lângă el, pe masa de lucru, avea o vioară pe care din când în când o dezmiarda cu dragoste. Era «*Il canto del cigno*», care îi fusese înapoiată printr-o întâmplare aproape miraculoasă.

Intr-o noapte, când veghea ca de obicei, i se păru că aude un vuiet surd și îndepărtat. Apoi desluși zvon de glasuri înspăimîntate.

— Foc! Foc!

— Arde castelul!

Prin fața casei trecu o ceată gălăgioasă. La ferestre se iviră chipuri cunoscute. Unele arătau simplă curiozitate, altele însă oglindeau o bucurie nestăpînită.

— Pietro! Vino și tu cu noi! îi strigă un lutier. Se vede un nor roșu deasupra castelului lui Mortagna, blestematul.

Cînd se aflase la Cremona de moartea contelui, nimeni nu zisese măcar: «dumnezeu să-l ierte!» Toți lutierii exploatați de el, toți datornicii cărora le lua dobinzi neomenoase, toți cei asupriți și batjocoriți de el răsufleseră ușurați. «Așa trebuia să fie! S-a făcut dreptate» — ziseră ei. Iată că acum ardea pînă și cuibul nelegiuitului.

Pietro porni alături de ceilalți. Dorea să mai vadă pentru cea din urmă oară casa în care trăise și suferise Ginevra.

Cînd ajunseră în dreptul zidului care împrejmuia parcul, găsiră poarta deschisă. Totul părea pustiu și mort. Nori groși de fum învăluiau clădirea, și acoperișul părea o uriașă vilvătaie.

— Focul e pus, fără doar și poate, spuseră oamenii. Destui au fost aceia care au avut să se răfuiască cu el. Și bine-au făcut.

Oamenii se opriră nehotărîți. Priveau la foc, fără să îndrăznească să se apropie. Deodată, dintre ei, se desprinsă o umbră măruntă și încovoiată. Era Pietro.

— Viorile! strigă el, și glasul lui se înălța peste zgomotul înfiorător. Salvați viorile, oameni buni! Dar nimeni nu se mișcă. Acolo înăuntru sînt comori care se pierd, urmă el. Viorile lui Amati, Gaurnerrius, Stradivarius, cine le mai poate reface? Haideți cu mine! Ce înseamnă o viață de om pe lângă ele?

Și porni cu hotărîre să urce treptele. Cîțiva lutieri, mișcați de cuvintele lui, îl urmară. Pătrunseră înăuntru. În vestibul, fumul îi orbi, dar pereții de piatră rezistau destul de bine. În cabinetul lui Mortagna, flăcările nu pătrunseseră încă. Viorile se aflau în cutiile lor, nevătămate. Pietro începu să le treacă lutierilor; cu brațele încărcate, ei se repeziră să iasă la aer. Pietro mai aruncă o privire în urma lor și află pe un raft o cutie jupuită, pe care în graba lor o uitaseră. O deschise și care nu-i fu mirarea cînd dădu peste «*Il canto del cigno*», pe care l-ar fi recunoscut dintr-o mie. Luă cutia la subsuoară și se strecură din învălmășeală nebăgat în seamă. Inima îi bătea cu putere, strîngea vioara la piept. Buzele lui bolboroseau: «Ginevra! Il canto del Cigno! Vioara ei! A ei trebuie să fie pe veci!» Nu înțelegea cum de a ajuns iarăși vioara în mîinile lui Mortagna. «Pesemne că

soarta a hotărît așa!» — gîndea Pietro. N-avea de unde să știe de furtul pe care-l săvîrșise contele în timpul concertului de la Roma.

De atunci se pusese pe lucru, cu înfrigurare, cu o îndirjire sporită, de nebănuit pentru trupul acela firav. Părea că-și ieșise din minți. Dezmierda vioara: «Scumpa mea! îi șoptea Tu ai să-i cînți! Le-băda mea frumoasă, ai să cînți pentru Ginevra cîntecul tău din urmă!» Cele două dragoste ale lui se contopeau într-una singură, puternică și creatoare. O mărturie vie! Pe mormîntul Ginevrei va sta o mărturie vie că ea n-a fost uitată, și, mulțumită acestei mărturii, veacurile vor afla de frumusețea și de moartea nefericitei Ginevre.

Și astfel, într-o noapte cu lună, o vioară se ivi pe mormîntul Ginevrei, o vioară care cînta singură. Pietro o ascultase, cu încîntare, ascuns printre tufișuri.

Acum, rostul lui în viață se împlinise. La ce bun ar mai fi trăit? Trupul lui, vlăguit de sfortărea supraomenească făcută ca să dea glas viorii, nu mai rezista. Incepuse să scuipe sînge. Avea ameteți și leși-nuri lungi. Dar moartea mult dorită nu venea destul de repede. Într-o bună zi, se hotărî să sfîrșească Porni agale de acasă, ca un trecător care se plimbă fără nici un țel, bucurîndu-se de lumina soarelui, de adierea vîntului de primăvară, de miremele risipite din grădini, și ajunse la poalele lui Torazzo. Poarta era deschisă, și el se strecură în umbra umedă a scăriilor. Incepu să suie treptele înguste, roase de vreme, care se clătinau sub pasul lui. Lilieci se desprindeau de pe pereți și-l izbeau în față. Șobolanii fugeau de sub picioarele lui, și în urcuș sfișia pinze mari de păianjen, care parcă voiau să-i ațină calea. Încă zece trepte... și încă zece... Oare va avea atîta putere să meargă pînă la capăt?

Și iată că ajunse sus pe platformă. Cu mîna își apăsa inima ostenită. Privi în jurul său. Frumoasă era lumea! Dar nu pentru un oroposit ca el. Orașul întreg i se întindea la picioare, cu străduțele lui strîmbe, cu casele bogate și casele sărace, cu zidurile de piatră ale cetății care-l înconjurau. Și acolo, departe, cimitirul... Ghicea printre cipreși cavoul de marmură neagră în care se aflau lucrurile cele mai scumpe de pe lume, fără de care viața nu avea nici un rost.

— Vin! Vin și eu la voi, gemuse deodată Pietro și pășise în gol. De jos, cetădini din piață, care se bucurau de lumina blîndă a zilei de mai, văzură deodată ca o pasăre uriașă și neagră care filfii o clipă în văzduh și veni să se zdrobească de lespezile pieței.

— E Pietro! Pietro la Costa! strigară ei îngroziiți. Pe chipul în-sîngerat plutea însă o asemenea suris de fericire, încît nimeni nu îndrăzni să-l plîngă.

În urma lui, plînsul viorii umplu noapțile cu lună. Sunetele care picurau pe mormîntul Ginevrei închideau în ele taina întîmplării tragice căreia numai Gottfried îi aflase cheia adevărată.

Cheia aceasta rămase pierdută pînă într-o zi, cînd alte mîini tinere o aflară răsfoind carnetul, și alte minți tinere citind povestirea aceea învechită și ciudată, îi căutară un alt înjeles.

E P I L O G

— Otto, scumpul meu! Nici nu știi peste ce am dat eu. Tu, poetule, ai să pretuiești cum se cuvine o asemenea descoperire!

Și Franz von Lerchenau dădu buzna în odaia prietenului său, scoase din geantă un carnet vechi și ros, cu scoarțe de piele vinătă.

Otto luă carnetul cu mîini cucernice. Hirtia era îngălbenită, scrisul pe jumătate șters, în gotica înflorită de la începutul veacului trecut.

— Ce zici? îl întrebă Franz nerăbdător. Nu te teme! N-a fost descoperit în ruinele de la Memfis. E totuși destul de vechi ca să te încinte pe tine, care trăiești în trecut. Și mai am ceva! Scoase din geantă o schiță de portret, îngălbenită și ea! Înfațișa pe un tînăr purtînd șapca de student pusă cam la o parte; avea o privire visătoare și o largă cicatrice îi brăzda obrazul.

— Dar seamănă cu tine ca două picături de apă! strigă Otto. Cine e? Ce mister mai e și asta? Nu vrei să-mi explici și mie?

— E străbunul meu, Gottfried von Lerchenau, spuse cu ifos Franz. L-a găsit bunica într-un cufar în pod. O, nestrămutată înlănțuire a cauzelor și efectelor! Cauza: mutatul nostru în Heldengasse nr. 2. Cu prilejul acesta, toate cuferetele, pînă și cele mai străvechi, au fost cercetate pînă în străfunduri și golite pentru a putea servi la împachetat. Efectul imediat: găsirea carnetului și a portretului. Dar citește, rogu-te, citește!

Otto nici nu așteptase pofirea prietenului său și începuse să răsfoiască carnetul. În curînd se adînci în citit. Franz, după ce își aprinse pipa, începu și el să citească peste umărul lui.

Ajungînd la ultima filă, acesta închise caietul și rămase adîncit în gînduri.

Dar Franz îl trezi îndată din visare.

— Cum îți se pare? Nu spui nimic?

— Ce vrei să spun? E o poveste tristă și incintătoare. Străbunul tău avea talent. N-a mai scris nimic?

— Dar nu e vorba aci de talentul străbunicului, se repezi Franz. E vorba de vioara aceea miraculoasă care se pornise să cînte singură. Ce părere ai despre asta?

— E tocmai ce spuneam. Ce minunată fantezie trebuie să fi avut străbunicul tău ca să născocască o astfel de poveste!

— Dar nu e fantezie, scumpule! Nu-ți dai seama că aci e vorba de fapte petrecute aievea și nu de năluciri, că interesul nu stă numai în acea searbădă idilică cu sfîrșit tragic, ci în faptul cel mai pozitiv pe care l-a observat Gottfried și l-a înregistrat întocmai: vioara aceea cînta cu adevărat.

— Unsinn! exclamă Otto.

— Deloc! Eu îmi inchipui foarte bine cum s-a întâmplat. Ia încearcă și tu să dai o explicație!

— Nu văd nici una, afară doar dacă mi-ai dovedi că drăguțul de Morelli, despre care, de altfel, povestitorul nu mai pomenește nimic, venea noaptea în cimitir să-i cînte iubitei sale. Sau că spectrul Gînevrei atîngea strunele cu miinile-i descărinate.

— Otto, ascultă-mă! Vorbesc serios. Tu nu-ți dai seama că acel Pietro cocoșatul rezolvase încă de pe atunci problema care a muncit mulți fizicieni pînă în zilele noastre. Și anume: producerea sunetelor prin acțiunea razelor luminoase.

— Nu înțeleg, se tingui Otto. Voi, politehnicienii, vorbiți o limbă păsărească.

— Dă-ți puțină osteneală și urmărește-mă! Există anumite metale, seleniul de pildă, care au proprietatea ca, sub acțiunea razelor luminoase, să emită electroni, astfel încît se naște un curent electric. Cu ajutorul unui dispozitiv electromagnetic, curentul acesta poate produce un sunet. N-ai auzit pînă acum de celula fotoelectrică? E o descoperire recentă a veacului nostru, iată însă că documentul acesta, spuse el bătînd cu degetele în carnet, dovedește că descoperirea o făcuse Pietro la Costa încă de la începutul veacului trecut.

Otto mărturisî că totuși nu prea înțelesese mare lucru și că aceste teorii îl zăpăcesc.

— Ai răbdare, trogloditul! Ajung acum la explicația științifică a fenomenului petrecut în cavou. Pietro prevăzuse vioara cu un mecanism electromagnetic și o așezase în așa fel pe piatra de mormînt ca să fie atinsă de razele lunii. În jurul vioarei pusese niște plăci de seleniu, care au o culoare brună roșcată. Ții mînte petele de sînge încheșat? Cînd razele de lună care pătrundeau pe fereastra cavoului ajungeau să cadă pe vioară, plăcile de seleniu, devenind conductoare, erau străbătute de curenții produși de o pilă galvanică. La rîndul lor, aceștia acționau asupra unor dispozitive electromagnetice, determinînd mișcarea unor ciocănele, care loveau ușor coardele și le făceau să vibreze. Și iată cum plîngea vioara!

— Dar străbunul tău afirmă că nu se auzea numai un singur sunet, ci un fel de modulație jalnică.

— Desigur! Fiecare ciocănel era acționat de o altă placă de seleniu. Razele lunii trecînd prin frunzișul salciei, care se mișca la adierea vîntului, cădeau în chip neregulat asupra diferitelor plăci, făcînd ciocănelele să atingă în mod variat coardele, obținîndu-se o succesiune de sunete melodioase. Eu văd lucrul acesta ca și cum l-aș avea în fața ochilor și aș putea să construiesc și eu o asemenea vioară.

— Dar dacă lucrurile s-au petrecut așa cum susții tu, de ce nu cînta vioara și la lumina soarelui? întrebă Otto. Avea ea vreo slăbi-ciune deosebită pentru razele de lună, îndrăgite de poeți?

— Obiecția ta merită să fie luată în seamă și te felicit pentru spiritul tău științific. Stai puțin! Franz își mușcă buzele și păru adin-

cît în gînduri. Am găsit! izbucni el deodată. Pesemne că într-un ungher al cavoului era așezată o altă placă de seleniu care la lumina difuză a zilei producea un curent care deschidea circuitul principal al pilei, întrerupînd funcționarea. În timpul nopții, placa aceea fiind în întuneric, circuitul rămînea închis, și sub acțiunea razelor lunii vioara cînta. Eu, cel puțin, așa aș fi făcut dacă aș fi fost în locul lui Pietro. Înțelegi acum?

— Înțeleg, oftă Otto, dar mi-ai distrus tot farmecul povestirii cu explicațiile tale științifice. Cum aș mai putea visa la o vioară cu celula fotoelectrică în ea? Unde a rămas poezia? Cîntecul lebedei; ce facem cu cîntecul lebedei?

— Poezia exclamă Franz nu stă numai în cuvinte. Ea se află pretutindeni. Orice creație omenească are poezia ei. Faptul că vioara cînta mulțumită unei atît de ingenioase născociri este de miș de ori mai înălțător și mai semnificativ decît dacă pe ea s-ar fi plimbat dalbele miini ale stafiiilor din cimitir. Pe mîine mă interesează nespuse de mult acel Pietro la Costa. Deplîng moartea lui timpurie. Era desigur o minte luminată și cercetătoare, care depășea cu mult pe învățații din vremea aceea; poate că nici nu și dădea seama de însemnătatea descoperirii lui și mai ales de urmările ei. Dar poate că dacă ar fi trăit, ar fi făcut și alte cuceriri la fel de însemnate în domeniul științei.

Aceste cuvinte înduioșate au fost unicul epitaf pe mormîntul uitat al lui Pietro.

Otto recunoșcu în cele din urmă că prietenul său avea dreptate, că din orice poveste fantastică se desprinde un simbul de adevăr și că născocirea bietului cocoșat, sfidînd veacurile, era un nobil îndemn la viață și la noi cuceriri.

SFÎRȘIT

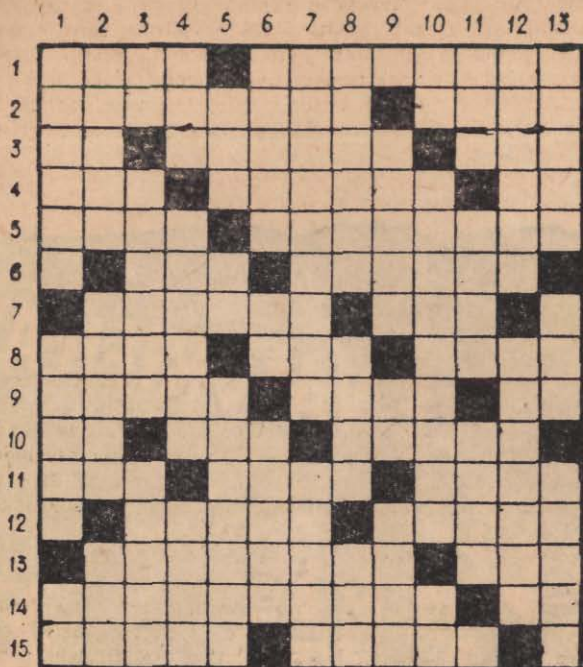
LUCRĂRI CARE VOR APAREA ÎN COLECȚIA „POVESTIRI ȘTIINȚIFICO-FANTASTICE”

Nr. 67 — „*Diavolul din clondir*” de R. L. Stevenson

Nr. 68—71 — „*Misterele unei curse*” de A. Donáth, Gy. Făskertny și
A. Haas

Coperta-desen de: DITA GHERTOVICI

DESPRE LUMINA

ORIZONTAL :

1. Iși vede doar lungul nasului — se poate spune și despre lumina zilei;
2. „Frumoasele done” o folosesc pentru a-și dilata lumina ochilor — lumina... pe sfârșite!
3. Exclamație metalică — scâlpîrî — avionul cu care Cikalov a traversat Polul Nord;
4. Poate arunca și... săgeți de lumină — steaua noastră cea mai fidelă — pămînt rar, dar în sens simbolic;
5. Un fitotron banal — plante cu flori mari galbene amatoare de nisipuri umede;
6. A făcut mult singe rău filozofilor — torță;
7. Mari balize luminoase — rîu în U.R.S.S.;
8. Prefiș luminos — cînd nu este ea este alta — exprimă un raport intern mai energic decît „în” (dicționar Șeineanu);
9. Muștră — dincolo de folosință — pană vegetală;
10. Posesiv muzical — are legătură cu discul lui Newton — vă asigurăm că nu este aici;
11. Nu vede lumina — spaima puilor (pl.) — o implorare cu început luminos;
12. „Lumină deasupra Pămîntului” — se folosește de lampa gruzetică;
13. Poate să țină de sfeșnic — ...Barcan, din filmul „Răsare soarele”;
14. Lumină modernă (2 cuv.) — conjuncție latină;
15. Centrată — e mai romantică sub clar de lună.

VERTICAL :

1. A scris „Raza de lumină” — particulă de lumină — criteriu muzical;
2. Ieșire la lumină (mold.) — e comun elipsei și locomotivei — lumina lui Cezar;
3. Conjuncție strălucitoare în Franța — buclată — puștin... meteoric;
4. Frecventat mult cu prilejul A.G.I. — frumoasă legendară învăluită în feerie draperii multicolore — trec cu vederea;
5. Sărut — muc de luminare — imperfect iluminist;
6. Dispozitiv folosit pentru polarizarea luminii format din 2 cristale de spat de Islanda lipite cu balsam de Canada — ruteniu — acoperămint vegetal ori animal;
7. Lumină spațială (2 cuv.) — vînzători de in;
8. Icre — cursul superior al Nilului albastru — v-a feliicitat (pe scurt) de Anul Nou;
9. Sînjenei — uzinele comunale — poate fi și nocturn la lumina reflectoarelor;
10. Luminează sfînxul — aparat de polarizare cu ajutorul căruia se studiază starea de polarizare a unui fascicul de raze de lumină (pl.) — nici eu nici tu;
11. Mediu care refractă lumina — a scris „Soarele de pe masă” — „mîi pusthuri. Sînteiți de existența fazelor planetel Venus — filozof grec care la lumina zilei căuta cu feinarul un om adevărat;
13. Sînt albe, roșii, galbene, albastre... — îl găsiți în laboratoare, case, dar și pe stadioane — a lumina (fig.).

...LE VALORIFICATI!

RECUPERIND BANII
LA PREȚUL
DE CUMPĂRARE

prin CENTRELE
DE ACHIZIȚIE

Dinții îngrijiți și
sănătoși sînt o
garanție a
sănătății dvs.

Pentru tratarea dinților dvs.

COOPERATIVA
„DENTARA”

dispune de cabinete,
aparate röntgen pentru
radiografii, laboratoare
și personalul de specia-
litate care vă stă la

NU ÎNTÎRZIAȚI CU
REMEDIUL INDICAT

dispoziție.

ADRESAȚI-VĂ CU ÎNCREDERE UNITĂȚILOR NOASTRE DIN:

Str. SMIRDAN	Nr. 15	Șos. MIHAI BRAVU	Nr. 145
Bdul. T. VLADIMIRESCU	• 1	BUCUREȘTII NOI Blocul	• 4
Str. TOMIS	• 2	Șos. CIUREL	• 7
Caf. GRIVITEI	• 273	Str. MENDELEEV	• 2
„ VĂCĂREȘTI	• 45	Șos. PANTELIMON	• 278
Șos. ARMATEI SOVIETICE	• 7	Str. 13 SEPTEMBRIE	• 252

APARE DE TREI ORI PE LUNĂ - PREȚUL 1 LEU